

Høring om endringer i domstolstruktur

Regjeringen innleder høringsnotatet med at «Regjeringen ønsker å sikre innbyggerne i hele landet god rettssikkerhet og tilgjengelige tjenester». Hvis dette er regjeringens ønske, så er det min oppfatning at domstolstrukturen må beholdes, og ikke reverseres.

Formålet med den iverksatte domstolsreformen var jo nettopp å styrke borgernes rettssikkerhet gjennom raskere og rimeligere saksbehandling, gi mulighet for et sterkere fagmiljø og således gi borgerne bedre kompetente dommer til å fatte mer riktige avgjørelser, særlig i saker som berører barn, at habilitetsproblemer unngås i større grad, at det blir færre avlysninger på grunn av sykdom fordi det vil være flere tilgjengelige stedfortredende dommere i den aktuelle rettskretsen mv.

Jeg kan ikke se at regjeringen har fremført tilstrekkelige og overbevisende argumenter for at reformen slik den ble vedtatt ikke har virket etter sitt formål og at reversering vil være til det bedre. Tvert imot virker det som regjeringen ikke er uenig i at reformen oppnådde de nevnte positive sidene, men heller prøver å finne alternative måter på å styrke den tidligere og dårligere ordningen som de ut fra sitt valgløfte ønsket å reversere, og som de åpenbart føler et standhaftig behov for å opprettholde uansett hva, for å ikke bli anklaget for valgflesk og tomme løfter ovenfor velgerne sine.

Det virker som for hvert avsnitt i høringsnotatet der gjeldende ordning (som fungerer utmerket) er beskrevet og som det synes vanskeligheter å argumentere med forbedringer mot, ender med å henvise til «som det fremgår av Hurdalsplattformen, vil regjeringen ...». En slik henvisning til Hurdalsplattformen når argumenter for at tidligere ordning med enkelte forbedringsforslag åpenbart ikke overbeviser om at effektene rent faktisk vil være det bedre, så er det noe som etter min mening viser svakheten i den politiske argumentasjonen og på den måten underbygger at forslaget som nevnt synes å være fundert på at det bare skal gjennomføres for å ikke «svikte» det generelle valgløftet til velgerne sine om å reversere sentraliseringspolitikken. Har regjeringen i lys av den mediedekningen og dagens debatt om reversering av domstolsreformen i det hele tatt sjekket om flertallet av velgerne sine fortsatt ønsker reversering? Mange kan jo ha endret mening.

Tilbakemeldingene som har kommet til uttrykk i høringsrunden viser bred enighet i at reformen har vært vellykket og følgelig ikke bør reverseres. Begrunnelsene for at man ikke bør reversere reformen til det beste for den enkelte borgers rettssikkerhet, har fagkyndige, så vel som andre, fundert på mange fornuftige og logiske argumenter til enhvers enkle forståelse.

Enkelte advokaters argumentasjon i denne høringen for at reformen bør reverseres synes ikke å ha som hovedformål å bygge opp om den enkeltes rettssikkerhet, men heller å fokusere på at det vil bli mindre attraktivt for advokater å ikke kunne ta arbeid i sine lokalsamfunn, og at om «tingrettene forsvinner» så vil advokattilbudet på sikt bli redusert. Tingrettene forsvinner jo ikke, de blir bare sentralisert til et større og bedre fagmiljø til det beste for enhver. Det blir jo heller ikke færre klienter som følge av domstolsentraliseringen, hvordan skjer det i så fall? og klientene vil jo måtte fordeles på aktuelle advokater på en rettferdig måte i den gjeldende reformen uansett.

Hvorvidt justisministeren ikke vil høre på «ekspertene», okey, men departementet bør nå hvert fall lytte til de fagkyndiges argumenter, og for å overbevise «vanlige folk» om at «ekspertene» likevel tar

feil, så ville jo det mest naturlige vært å kontrahere med fornuftige motargumenter for at rettsikkerheten til «vanlige folk» blir best ivaretatt med en reversering av domstolsstrukturen. Og som nevnt er det uklart om regjeringen vet hva «vanlige folk» egentlig mener, og kanskje vet ikke vanlige folk rett og slett ikke sitt eget beste. I lys av mye av det som skrives i kommentarfeltene rundt på sosiale medier om saksforholdet, virker dette innlysende. De henger seg opp i en overskrift eller et tilfeldig utsagn og uhemmet kommenterer på måter som viser at de mangler enhver innsikt i juridisk og politisk forståelse til det beste for den enkelte borgers rettsikkerhet.

Det er min klare oppfatning – som en vanlig mann – at en sentralisering av domstolene slik den er i dag klart er den beste løsningen for å gi den enkelte borger en mest mulig rettferdig rettergang, for å sikre at like tilfeller bedømmes likt, for å ivareta hensynet til effektivitet og for at det blir fattet flest mulige fagriktige avgjørelser. Det sier seg jo selv. Flere fagpersoner på samme sted gir et bredere og mer enhetlig fagmiljø, samtidig som en større sammensetting i arbeidsstokken i de ulike tingrettene naturlig nok vil skape et større prestasjonspress ovenfor mange andre kollegaer. Det er også kjent at mange tingrettsavgjørelser ikke blir tilgjengeliggjort på verken domstolens egen hjemmeside eller på lovdata, slik at avgjørelsene ikke blir gjenstand for eks. kollegiale tilbakemeldinger eller vanlig folks kontroll mv. På den måten vil smålokale tingrettsdommere ikke nødvendigvis føle et tilsvarende presteringsbehov som de ellers antas å ville hatt i en stor rettskrets med mange kollegaer. Dessuten er det ofte slik at «alle kjenner alle» i mange lokale småbygder. Det ligger jo for dagen at tingrettene på slike steder fort vil ende opp i inhabilitetsproblemer i forholdet mellom ulike tiltalte, saksøkere, vitner, aktorat osv. Dette har domstolen selv trukket frem i denne høringsrunden som en utfordring.

Som andre også har påpekt, så spiller det vel ikke noe rolle om du må reise med bil eller buss 10 minutter eller en time for å nå rettslokalet som den normale borger opplever et fåtall ganger i sitt liv. Til sammenligning så vil man jo heller reise en eller flere timer til store rikshospitaller for å bli operert av fagkyndig leger, fremfor å spare tid med en kort 25 minutters kjøretur som det f. eks tar å reise fra Lyngdal til det mindre lokalsykehuset i Flekkefjord og ende opp med en alvorlig feiloperasjon utført av en lege som i over 10 år uoppdaget klarte å være ansatt på det mindre lokalsykehuset uten å være kompetent fagkyndig, og i verste fall kunne endt opp som død.

I store fagmiljøer ville neppe en slik kandidat overhode blitt ansatt, og ville antagelig fort blitt luket ut. Når tingrettsdommere skal avgjøre «vanlige folks» skjebne, i alt fra barnesaker, arveoppgjør, erstatningskrav, til inndragning og langvarig fengsel, nei da vil man ikke risikere å ha en lokal tingrettsdommer fra et lite lokalmiljø hvor avsagte dommer og kjennelser nesten ikke når ut til allmenheten for kontroll, kan bli bygget på «trynefaktor» og som potensielt kan inneha tilsvarende kompetansemangel som den nevnte legen.

Departementet har i punkt 3.1, påpekt at det er viktig at «*Tilgjengelige domstoler med nærhet til brukerne gir domstolen bedre lokal forankring og bedre forståelse for lokale forhold*». For det første er nærheten like tilsvarende i dag. For det andre stilles det spørsmålstegn til departementets uttalelse om at domstolen skal ha «bedre forståelse for lokale forhold». Det er jo nettopp det domstolen ikke skal gjøre. Den skal ikke bygge på sine egne lokale regler og praksiser. Dommere uansett hvor, skal dømme etter de overordnende rettsregler som til enhver tid gjelder i samfunnet og på bakgrunn av det bevismaterialet som er fremlagt i rettsaken. For det tredje vil smålokale

forhold som nevnt, fort kunne bidra med utfordringer i forhold til inhabilitet, mangel på spisskompetanse, ressurser og eller har et større antall dommerfullmektiger mv.

Når det gjelder behov for stedlig ledelse i form av lokale sorenskrivere jf. punkt 3.1, så vises det til redegjørelse fra Robert Versland ved Agder tingrett om det, og at ordningen i dag fungerer bra. Det bør man lytte til fra de som står i situasjonen.

Det virker som regjeringen mener at all sentralisering er uklokt. Om sentralisering politisk sett er klokt eller ikke, må etter min oppfatning differensieres på ulike områder. Lokale legevakter, butikker, barne- og ungdomsskoler, tannlegekontor mv. er jo klart noe som ikke bør sentraliseres i for stor grad. Organisasjoner som Sykehus som tar seg av de mest avanserte operasjonene og rettsvesenet som behandler rettsregler, er begge organer som kan avgjøre skjebnen til borgernes liv på en alvorlig måte, og følgelig må inneha den desidert ytterste kompetansen. Slik kompetanse oppnås som nevnt og understreket av domstolene selv, best gjennom sentraliserte og store fagmiljøer der kunnskap og erfaring deles mellom ansatte, og kan få føre til trang til å prestere bedre, kanskje for å imponere, men i alle fall for å ikke fremstå innkompetent. I alle tilfeller en fordel for rettens parter.

«Ekspertenes» uttalelser er heller ikke snakk om noen rettsliggjøring av politikk og se bort fra «vanlige folks» mening, (meninger som de for øvrig i sine kommentarer på sosiale medier viser at de ikke har peiling på). Nei det er å legge til rette for at det skal bli tatt politisk riktige vedtak innenfor rammen av det som er basert på fornuftig kunnskap fra de som faktisk kan mye til det beste for den enkelte, og til forfremmelse av de menneskerettslige rammene som i stor grad legger føringer på hvordan et samfunn skal ivareta borgerne sine på best mulig måte. Hvis departementet eller «vanlig folk» vet bedre enn «ekspertene» så har de jo nå full mulighet til å presentere sitt syn i denne høringsrunden, og dersom det presenteres noe som høres mer fornuftig ut enn det ekspertene har kommet med, så tror jeg til og med disse «ekspertene» vil lytte.

Det eneste motsvaret jeg kan se at justisministeren har gitt i intervjuer med ulike aviser om synet fra «ekspertene» er at man «kan ha forskjellige meninger», at man ikke «alltid må lytte til ekspertene», og at man også må lytte til «vanlige folk». Helt greit utgangspunkt, likevel er det ikke gitt noen begrunnelse for hva hun er uenig i av det ekspertene har uttalt av den erfaringen som reformen har faktisk har gitt, og heller ikke hva det er «vanlige folk» faktisk mener. Senterpartiet kan jo ikke presumere at «vanlige folk» er enig i denne konkrete saken fordi SP gikk på valg om en generell desentraliseringspolitikk og fikk de stemmene som de gjorde og dannet regjering med Arbeiderpartiet. Kanskje en kvantitativ spørreundersøkelse kunne hjulpet. Et svar på en slik ville jo kanskje gitt et troverdig bilde av det «vanlig folk» faktisk mener, fremfor å kaste ut en løs antakelse om det.

Departementet har jo likevel i punkt 3.2.1 anført at for å beholde endringen i dag må den ha bred enighet hos domstolledere, kommuner, og tillitsvalgte i rettskretsen (i tillegg til andre). Nå foreligger jo nettopp en slik bred enighet, men da vil det altså ikke lyttes... Hurdalsplattformen nevnes igjen...

Å reversere domstolsreformen er etter min mening å reversere sunn fornuft. Jeg som et «vanlig folk» er i dette tilfelle enig med ekspertene og ikke med regjeringen, ikke fordi ekspertene er eksperter, men fordi de har presentert en argumentasjonsrekke som utvilsomt høres mest riktig ut,

politisk så vel juridisk og det som på en best mulig måte fremmer menneskerettighetene og rettsikkerheten til den enkelte samfunnsborger. Dette burde også departementet innse.

Som nevnt, så kan jeg ikke se annet enn at det for Senterpartiet har gått prestisje i saken, som gjør at de under enhver omstendighet ser seg nødt til å reversere domstolsreformen for å opprettholde sitt ideologiske valgløfte, selv om det vil gå på bekostning av en mer ineffektiv og dyrere domstol til skade for både samfunnet som helhet og den enkelte borgers rettsikkerhet. Høyesterett har gitt klar tale i denne høringen. Høyesterett er landets øverste prejidikatdomstol og tredje statsmakt, der mandatet er å avgjøre riktighet av gjeldende rett. HR som de fleste andre høringsinstanser har i denne saken sagt at det mest riktige og beste for den enkeltes rettsikkerhet er å ikke reversere domstolsreformen. Grunnlaget for dette synspunktet bygger på saklige, logiske, og fornuftige argumenter, til og med erfaring, og som enhver har anledning til å etterprøve og kontrahere i denne åpne høringen. Så langt har ingen gjort det på en overbevisende måte heller ikke departementet.

Min stemme – som en del av det «vanlige folk» – sier derfor: bevar domstolsreformen som den er. Bruk ressursene på noe annet. Noe fornuftig.

Med vennlig hilsen

Ole Jonny Ydestad Nodeland